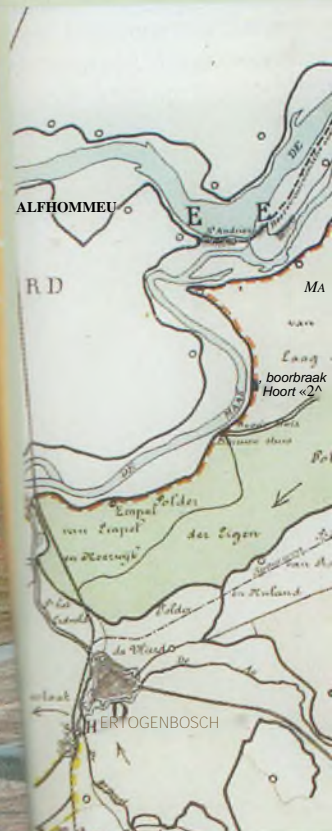

Beerse Overlaat

Tot 1942 werden stukken van de link; Maas met opzet laag gehouden om l extreem hoge standen een uitweg te brede strook land tussen Cuijk en 's-Hf werd vrijwel alleen gebruikt als w verder nagenoeg onbebouwd en b het water hier onbelemmerd en zo aan te richten doorheen kon stromer verdeelden de overlaat in vakken, zo wateroverlast niet het hele gebied on

Kaart Beerse Maas

HET MOOISTE AAN DIT TRAJECT

Op een stormachtige dag in maart - het woei zo hard dat ik stopte als er een tegenligger naderde, bang om door een windstoot voor de wielen te worden geblazen - fietste ik over het schiereiland Keent. Ik passeerde er een groepje runderen zoals ik ze niet eerder had gezien: zwart, met lange, scherpe hoorns, een forse borstpartij en iets smallere heupen. Een beetje zoals je ze soms metershoog in silhouet langs Spaanse wegen ziet afgebeeld, magr dan niet met rondlopende hoorns. Ook al hebben ze een vervaarlijk voorkomen,

Tauros bij Keent

ze zijn net zo nieuwsgierig en vriendelijk als andere runderen, merkte ik toen ik ze fotografeerde. Het bleek een uitgestorven oerras te zijn: de Tauros, dat ze opnieuw aan het opfokken zijn.

Een stukje verderop snoof ik geuren op die ik niet kon thuisbrengen. Iets alp kruidnagel, maar anders. Een soort oergeur, was mijn gedachte. Ik had geen idee waar het vandaan kwam of wat het was. Iets wat hier groeit? Mest van de Tauros? Iets wat de storm vanaf een verre plek hiernaartoe voerde? Geen idee, maar ik genoot van de geur.

ONDERWEG

Grave (a) is stroomafwaarts gezien eerste van een serie mooie Brabant; vestingstadjes aan de route. De geschiedenis van Grave begon in 1138, toen Hendrik van Cuijk hier een burch liet bouwen ter wraak voor een moord die hij had gepleegd, was hij verdreven uit zijn kasteel in Lexmond. Hij bouwde hier een nieuw kasteel, op veilige afstand van Hollaard. Er is hier veel gevochten, omdat Grave de grens lag tussen Gelre en Brabant. Beide waren opgegaan in het rijk van de Valuwe. In 1568 was het gedoe nog niet over: de 80-jarige oorlog en een Franse bezetting volgden. Nadat de Fransen in 1674 waren verdreven, is het kasteel gesloopt en zijn de vestingwerken gemoderniseerd naar het ontwerp van de vestingbouwer Menno van Doel.

Het voormalige stadhuis van Grave

Sint-Elisabethkerk (Y240-130S) en 15e-eeuwse *protestantse kerk*, die is gevestigd in een vroegere kloosterkapel.

Aan de westkant van Grave fiets je onder de **John S. Thompsonbrug (b)** door. Aanvankelijk werd deze simpelweg de 'brug bij Grave' genoemd, maar in 2004 kreeg hij de naam van de luitenant onder wiens leiding de brug op 17 september 1944 werd veroverd op de Duitsers.

De brug werd in 1927-1929 gebouwd als onderdeel van de toenmalige rijksweg tussen Nijmegen en 's-Hertogenbosch. Het is een monument, want de bouw was een mijlpaal in de techniek van de staalbouw. Onder de brug ligt het stuw- en sluiscomplex Grave. De schuiven van de stuw hangen aan de brug.

De John S. Thompsonbrug bij Grave

De brug bestaat uit negen overspanningen van samen 515 meter lang. De horizontale stalen balken aan de bovenkant zijn geschilderd met een kleurverloop van rood aan de Brabantse kant naar groen aan de Gelderse kant: een regenboog tussen twee provincies.

In 2006 is aan de Brabantse kant van de brug een *vispassage* gemaakt. Vissen die stroomopwaarts gaan, kunnen nu treetje na treetje het hoogteverschil bij de stuw overbruggen. In het voorjaar van 2006 bleken wekelijks ruim 1000 blankvoorns, palingen, brasems en baarzen de vistrap te nemen.

Keent is een superstil schiereiland tussen een oude Maasbocht en de huidige Maas. De bocht is in 1938 afgesneden, waardoor Keent zonder zelf van plaats te veranderen van de rechteroever naar de linkeroever van de Maas verhuisde. Omdat de Maas hier de grens is tussen Noord-Brabant en Gelderland, ging Keent over van Gelderland naar Noord-Brabant.

De oude, in 1938 dichtgegooidde Maasarm is weer uitgegraven en staat aan één kant in verbinding met de Maas. Bij hoog water kan het gebied dienen als waterberging. Nieuw gefokte 'oerrunderen' en paarden zorgen ervoor dat het gebied niet dichtgroeit. Zonder die dieren zou het gebied veranderen in een oobos met populieren en wilgen, maar dat is niet gunstig voor het waterbergend vermogen.

Het teruggefokte ras dat lijkt op het uitgestorven oerrund de 'Bos Primigenius' (het laatste exemplaar daarvan werd in 1627 in Polen doodgeschoten) wordt 'Taurus' genoemd. Bij het fokken zijn rassen uit

Spanje en Italië gebruikt, waarvan wordt dat ze nog primitieve kenmerken hebben. Ook is DNA gehaald uit middeleeuwse botten en hoorns die in Pole Tsjechië zijn gevonden. Zo is de evolutie het ware omgedraaid. Het resultaat is een ras dat zich beter in de natuur kan handhaven - ook tegen de terugkerende woudenrassen die al bestonden.

Nóg iets over Keent: van 1928 tot het einde van de oorlog was hier een klein militair vliegveld. Je fietst ongemerkt over de oude landingsbaan. Het was een gracht van 600 meter lang, die tijdens de Tweede Wereldoorlog werd verlengd naar 1100 meter. Hij werd toen eerst gebruikt door de Duitsers. Na de bevrijding van Zuid-Brabant - op 12 september 1944 - kwam de vliegstrip in geallieerde handen en werd daarmee de verst vooruitgeschoven Nederlandse vliegbasis. Op 26 september 1944 hier honderden transportvliegtuigen.

Het monument 'Vergeten vliegveld'

kelijk stukje Nederland onder het bewind van Duitse vorsten. Omdat Ravenstein buiten de Republiek bleef en er -anders dan in de Republiek- vrijheid van godsdienst was, werd het een toevluchtsoord voor katholieken, die hier verschillende kloosters stichtten. Van heinde en ver kwamen ze hier ter kerke. Dat is ook de reden dat hier de enige

in barokstijl gebouwde katholieke kerk van de noordelijke Nederlanden staat: de *Sint Luciakerk*. In 1735. Elders mochten katholieken in de tijd van de barok geen kerken bouwen. Alleen stiekeme schuilkerken werden oogluikend toegestaan. In die periode, in 1729, begon ook de *Ravensteinse loterij*, die als doel had om katholieke instellin-

gen te ondersteunen. Met de opbouw bijvoorbeeld de bouw van de Sint Luciekerk gefinancierd en het personeel van de in 1752 gestichte Latijnse school werd betaald. Curieus is dat het fonds rijk is. Het bestaat. Er worden sociaal-culturele activiteiten in het stadje mee ondersteund. Van de stadswallen zijn behalve de Maaspoort ook twee stadspoorten en twee stadswallen langs de Maasdijk bewaard gebleven. Er is ook nog iets over van het in 1752 gesloopte kasteel Ravenstein: de *Maaspoort* met metselwerk uit omstreeks 1750. In de kleine, sfeervolle binnensteegjes zijn nog veel meer prachtige monumenten te vinden.

Demen (e) en **Dieden (f)** zijn alle ontstaan op oeverwallen van de N

Ravenstein, uitzicht vanaf molen De Nijverheid

Dieden, fietsers bij molen Stella P

De Maas tussen Dieden en Ravenstein

dorp is *Korenmolen Stella Polaris* een van de blikvangers. Hij heeft gemalen tot 1955. **Megen (g)** lag lange tijd op een landtong, die aan drie kanten werd omringd door een Maasmeander. Deze is in 1938 rechtgetrokken.

Het lijkt een dorp, maar was tot 1795 de hoofdstad van het Graafschap Megen. In 1357 kreeg het stadrechten. Er werden een

stevige burcht gebouwd en een stadsmuur met torens en vier poorten. De stadsmuur is al in 1581 ontmanteld. Alleen de Gevangentoren bleef over.

Het historische stadje heeft uit de tijd van het Graafschap Megen, toen hier vrijheid van godsdienst was, twee kloosters overgehouden: een van de Franciscanen (1645) en een van de Clarissen. De laatste is

Megen, franciscanenklooster 'Assisi aan de Maas'

in 1720-1723 gebouwd op de ruïne v; in 1581 gesloopte kasteel. Ook het m; eeus stratenpatroon is bewaard. I; vallend detail van de vierkante Geve; toren is het ooievaarsnest bovenop. tijd was het leeg, maar sinds 2009 b; er weer regelmatig ooievaars.

Ten westen van Megen fiets je over (; F dijk langs een oude lus van de Maas; I tot 1938 de landtong rond Megen de<; omsloot. Je bereikt het dorp **Machai** (h) via een brug over het Delenkanal; in 1963 aangelegde kanaal verbindt (; met de Maas, zodat Oss een eigen h; kan hebben. Voor het kanaaltraject ti; Macharen en de Maas is een stuk va; oude Maasloop opnieuw uitgegravei

Kunst langs dit traject

Aan de rand van Megen, waar de Koolr; dijk raakt, staat het beeld 'Verwachting' in Megen geboren kunstenaar Jac van S; Het stelt een vrouw voor die voorovert; omhoogkijkt. Het is september 1944. Ze h; ronkend geluid van geallieerde vliegtui; hoog in de lucht over haar heen vliegen, vol verwachting, hunkerend naar vrijheit; richting waar ze naartoe vliegen. Richtint; Of Arnhem, waar de operatie Market Gard; plaatsvinden.

Grind en Maasplasser

Midden-Limburg is hét Nederlandse wingebied voor grind, steentjes die belangrijke ingrediënt zijn van onder andere beton en asfalt. Het grind wordt vervoerd door de Maas aangevoerd uit noordelijk Frankrijk en de Ardennen. Door al het rollen, tussentijdse schuren onderweg werden de aanvankelijk ruwe stenen gladder en ronder. De reis van de stroomafwaarts bewegende steentjes eindigt hier in Midden-Limburg, omdat het land vlakker wordt. De snelheid en de kracht van het water werden minder, waardoor de stenen naar de bodem zakten. Hun grotere en zwaardere broers en zusjes waren verder stroomopwaarts gegaan.

Aangemeerd jacht in grind plas bij Asselt

HET MOOISTE AAN DIT TRAJECT

Het mooie stadje Thorn met zijn vele witte monumenten is een goede kandidaat, maar ik kies voor de veel minder bekende Linnerweerd, een uiterwaardengebied tussen het dorp Linne en de Linnerbocht, een Maaskronkel die door grindwinning vrijwel is opgegaan in de Maasplassen. De Linnerweerd is bijna een eiland, omringd door de Maas, het water

Kerk Linne

rond de Clauscentrale en aan de kant van Linne de Vlootbeek. Het bestaat uit boomgaarden, weilanden en populierenbos. Er staan twee kastelen en er zijn resten van een gesloopt landhuis. Verder is er haast geen bebouwing. Het lijkt een vergeten oase in een omgeving die verder grondig op de schop is gegaan. Zelfs Google is vergeten het te fotograferen voor Streetview.

ONDERWEG

De abdij ofwel het stift van Til aanvankelijk, eind 10e eeuw, e voor Benedictessen, maar ont in de 12e eeuw tot een wereldl voor ongetrouwde vrouwen ul adel. De toelatingseisen warer vier generaties terug moesten I ouders van adel zijn. Anders dl kelijk in kloosters leefden de rr bepaald sober en wilden ze bel Als ze niet afwijzend stonden tl mannen, dan woonden ze in lu buiten het klooster. Koningen, i en andere hooggeplaatsten in l wisten dat ze een grote kans ha hier een geschikte huwelijkskaJ te vinden die in ieder geval qua voldeed aan de eisen.

Het stift was een ministaatje bin Duitse Keizerrijk met een eigen

Wandelaars op stoepje in Thorn

Het interieur van de Stifkerk in Thorn ,

er nog. Er zijn ook verschillende huizen overgebleven waarin edelvrouwen woonden, zoals langs de route op Beekstraat 4. Maar vooral het centrum als geheel is aantrekkelijk, mede dankzij details zoals de kasseienbestrating en antieke lantaarns. Ook de omgeving, die bezaaid is met kruisen en kapellen, mag er zijn.

Wessum (b) is, ook al heeft het een dorpsachtig voorkomen, een stadje. Scheepvaart, handel in textiel en meer recent de grindwinning brachten economische bloei. Aan de zuidkant van het dorp kun je tegenwoordig ver uitkijken over de grindplassen. Er is ook een redelijk grote jachthaven. Voor de stedelijke sfeer moet je naar binnenstraatjes zoals de met maaskeitjes bestrate Steenweg. Het belangrijkste gebouw is de katholieke, oorspronkelijk 10e-eeuwse Sint-Medarduskerk. Beschietingen vanaf beide kanten van de Maas verwoestten de kerk aan het eind van de oorlog. Bij de herbouw was het uitgangspunt om de oude kerk terug te krijgen, maar de toren is wel een stukje opgeschoven en wat hoger gemaakt.

Op de brug naast de A2 kruis je twee waterlopen: aan de kant van Wessum de Maas en aan de kant van Maasbracht het Julianakanaal. Iets ten oosten van de brug is het noordelijke **splitsingspunt (c)** van deze twee. Noordwaarts varende schepen, die stevast kiezen voor het kortere en altijd even diepe kanaal, varen vanaf hier een stukje over de Maas. Stuwen zorgen ervoor dat het waterpeil zodanig is dat er altijd gevaren kan worden.

Je ziet de schoorstenen en koeltorens van de **Clauscentrale (d)** al van kilometers afstand. Prins Claus opende de toen nog veel kleinere centrale in 1978. Het laatste onderdeel, eenheid C, is in 2012 toegevoegd. De centrale wordt grotendeels gestookt met gas en is qua capaciteit een van de grootste van Nederland. Op vol vermogen verbruikt een enkele eenheid al 170.000 kubieke meter per uur. De centrale heeft van 2014 tot eind 2020 in de mottenballen gelegen. Door de lage stroomtarieven en het grote aanbod van goedkope Duitse stroom was de centrale niet rendabel te gebruiken. In 2020 was de vraag naar elektriciteit mede door de energietransitie zodanig gegroeid dat de centrale weer winstgevend kon gaan draaien.

Linne (e) ligt veilig en hoog op het laagterras aan de Maasoever. Het terras bestaat uit materiaal dat de rivier heeft afgezet. Later, toen de rivier sneller stroomde, heeft de Maas zich in haar oude afzettingen gesneden en ontstond dit terras. Door zijn hoge ligging heeft het dorp nooit last van overstromingen. Vooral de hoog oprijzende **Sint-Martinuskerk** (1897) valt op. Hij is in de Tweede Wereldoorlog erg bescha-

digd en opnieuw opgebouwd volgens het oorspronkelijke ontwerp, maar met een aangepaste torenspits. Nadat deze opnieuw was beschadigd bij de aardbeving op 13 april 1992, die vooral de omgeving van Roermond trof, is de toren herbouwd volgens het ontwerp van 1897.

De **Linnerweerd (f)** is een ongerepte en daarom bijzondere Maasuiteerwaard. Hij ligt tussen een slinger van de Maas en de Vlootbeek. Er is bos en er zijn met populieren omzoomde weilanden en boomgaarden. Dit kleine gebied heeft maar liefst twee landgoederen met karakteristieke huizen en onverharde lanen. **Kasteel Heysterum** -met de grootste en oudste plataan van Nederland- dateert uit 1740. **Landgoed Ravenburg** bestaat onder andere uit een landhuis uit het eind van de 18e eeuw en een U-vormige boerderij uit de 19e eeuw.

Zicht op Clauscentrale vanaf sluis Linne

Doorgaand scheepvaartverkeer met haast gaat sinds 1972 niet meer door de sluis bij Linne, maar door de vlakbij gelegen **sluis Heel(h)**, die schepen toegang geeft tot het slechts negen kilometer lange *Lateraalkanaal*. Voordelen van dit kanaal boven de Maas zijn niet alleen de kortere route - de iets oostelijker stromende Maas maakt hier forse slingers -, maar ook datje een sluis minder hoeft te passeren.

Er is weinig land overgebleven tussen het kanaal en de Maas. Bijna alles is water geworden.

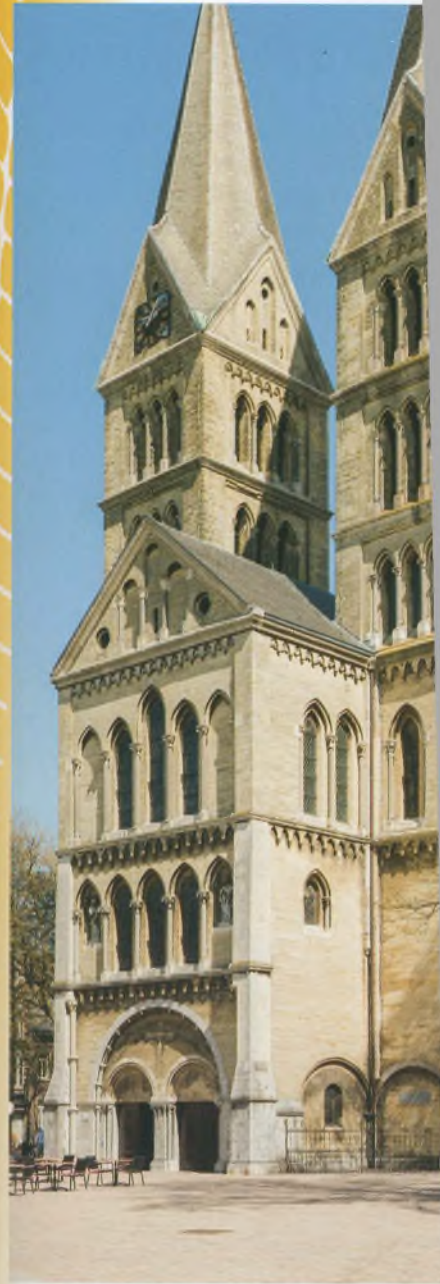
Tussen de sluis Heel en Roermond fiets je tussen het door een dijk onzichtbare Lateraalkanaal en een aantal met de Maas verbonden **plassen (i)**. Komend vanaf het zuiden eerst Het Smalbroek, een ruig natuurgebiedje met rond de plas struwelen waar koniksparden de bodem een beetje openhouden. Dan de *Zuidplas* en *Plas Hatenboer*, die vooral recreatief worden gebruikt. Daar is ook *resort Marina Oolderhuuske*. Sommige van de recreatiewoningen in dit resort drijven en bewegen mee met het peil van de Maas. Vervolgens ten noorden van het snelwegviaduct de bij watersporters populaire Hornergriend en Noorderplas.

Roermond (j) ligt tegenwoordig aan de monding van de Roer in de Maas, maar bij haar ontstaan omstreeks het jaar 1200 stroomde de Maas zeven kilometer westelijker. Tussen 1338 en 1342 is de rivier kunstmatig naar het oosten verlegd, zodat Roermond kon profiteren van de mogelijkheden die de rivier bood voor de handel. De naam Roermond betekent dus niet dat de stad is ontstaan bij de monding van de

Roer. Over wat dan wel is men het niet eens.

Roermond is sinds 1559 *bisschopszetel*. Daarom zijn er van oudsher veel katholieke instanties. Tussen de vele monumenten in het beschermde stadsgezicht zitten dan ook veel van oorsprong religieuze gebouwen. Het belangrijkste is de 13e-eeuwse, romaanse *Munsterkerk*, een kruisbasiliek. Deze is in de jaren 1864-1891 gerestaureerd door de beroemde Roermondse architect Pierre Cuypers.

Aan de Markt staat de driebeukige, gotische *Sint-Christoffelkathedraal* (1410), de hoofdkerk van het bisdom Roermond. *De Kapel in 't Zand* aan de Kapellelaan is een van de belangrijkste bedevaartbestemmingen van Nederland. Aan het 'genadebeeld' in de kapel is een legende verbonden. Het zou in de 15e eeuw in een put zijn gevonden en door de vinder in een boomholte geplaatst. Omdat veel mensen hier kwamen bidden, verplaatste een pastoor het naar een kerk, maar de volgende dag was het beeldje teruggekeerd naar de boom. Toen besloot men hier een kapel te bouwen. Om de oorspronkelijke kapel uit 1418 heen en eraan vast is later veel bijgebouwd, onder andere door Pierre Cuypers. Aan de Markt staat het historische *stadhuis* met in het torentje een klokkenspel. In 1995 werd dit aangevuld met een groep bewegende beelden die dagelijks op het middaguur rond de toren draait. De *Cattentoren* uit de 14e eeuw is een restant van de vroegere, in de 18e eeuw gesloopte stadsversterking. *De Caroluskapel* (1398), onderdeel van het voormalig Kartuizerklooster Bethlehem, is één van de weinige religieuze gebouwen in Nederland met een Rococoplafond. Er staat een Robustelly-orgel uit 1760/1763.

De Munsterkerk in Roermond

Minidorp **Asselt (k)** ligt aan een oude Maasbocht. Door een bochtafsnijding stroomt de rivier nu ruim een kilometer westelijker dan voorheen. De vroegere Maas is niet meer te onderscheiden, want deze is hier opgegaan in een plas. De RK-kerk is in de 11e eeuw gebouwd op de plaats waar eerder een fort stond. Er zijn stenen gebruikt uit ruïnes van Romeinse gebouwen. De toren stond aanvankelijk aan de westkant, maar doordat de Maas de grond onder de toren wegschuurde, is deze in de 16e eeuw ingestort. Om herhaling van het drama te voorkomen, is de nieuwe toren aan de andere kant neergezet. In 1916-1918 is de kerk gerestaureerd en vergroot naar een ontwerp van (alweer!) Pierre Cuypers. Tegenover de kerk staat het *Cultuurhistorisch Museum Asselt*, waar gebruiksvoorwerpen en vondsten uit de Romeinse tijd en prehistorie te zien zijn. De basis van het museum werd rond 1927 gelegd door de toenmalige pastoor en koster, die heel

Kerkje in Asselt

Midden-Limburg afstroopten op zoek naar oude spullen.

De geschiedenis van **molen De Grauwe Beer (1)** bij Beesel gaat terug tot 1614. Hij stond toen aan de Zaan en was een houtzaagmolen. Hij is in 1891 verplaatst naar Beesel en ging daar aan de slag als korenmolen. In de jaren 1970 was de molen vervallen en nieuwbouw eromheen hield de wind tegen: geen geschikte molenbiotoop. In 1983 werd de molen daarom nogmaals verplaatst, nu naar een mooie plek buiten Beesel, én gerestaureerd. Men dacht dat de kans dat deze plek door een overstroming werd getroffen een keer per 250 jaar was. Dat bleek een misrekening: liefst vijf keer in 25 jaar kwam de voet van de molen onder water te staan, in 2011 zelfs tot 1,20 meter hoog. Daarom is de molen in 2014/2015 opnieuw een stukje verplaatst. Naar een plaats waar het terrein 1,21 meter hoger is. Door alle verplaatsingen en opknapbeurten is waarschijnlijk geen splinter van de molen nog origineel.

Kunst langs dit traject

'Pas de deux' is een bronzen beeld in de Munsterkerk in Roermond, een werk van beeldhouwer Lotta Blokker. Toen ik het voor de eerste keer zag, was dat mijn eerste gedachte: een oudere vrouw die luistert naar muziek, daar helemaal in.

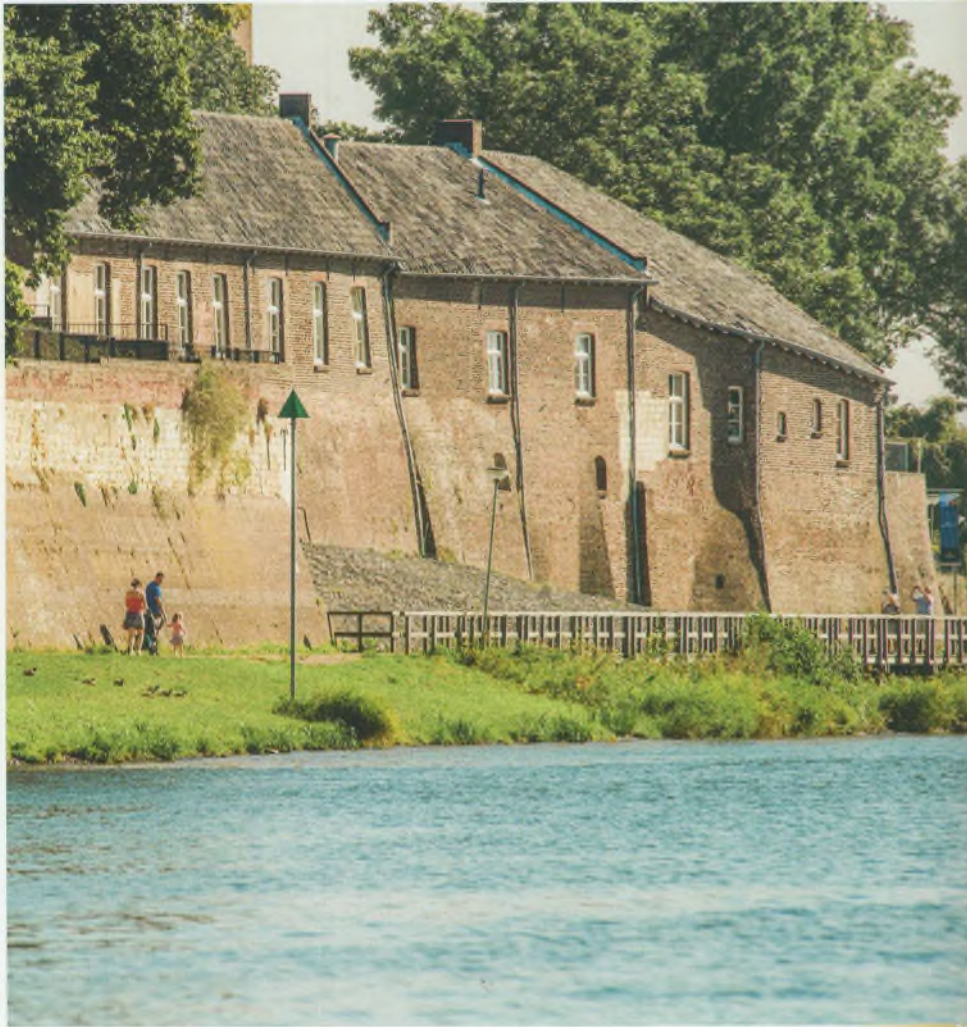

HET MOOIESTE AAN DIT TRAJECT

Je kunt op dit hele traject genieten van uitzicht op de Maas. Dat is al mooi, maar een fraai, onbedorven dorpsfront aan de rivier geeft de schoonheid naar mijn smaak extra diepte. Bij Kessel zie je dat. De hoge kasteelmuren rijzen er recht uit

de rivier op, alsof de middeleeuwen nog niet voorbij zijn.

Een eindje noordelijker lijkt het alsof Steyl zelf aan het eind van de 19e eeuw is bevroren, maar de bomen wel zijn doorgegroeid. Je ziet louter lover waar torenspitsen bovenuit steken.

Kessel, Maas en kasteel De Keverberg

ONDERWEG

Niet ver van de **Markt van Beesel** (a) staat het witte kasteel Nieuwenbroek. Het oudste deel met de trapgevels is rond 1560 gebouwd. Daarnaast zijn er 18e-eeuwse toevoegingen, zoals het poortgebouw achter de toegangsbrug over de gracht. Al sinds 1788 wordt het kasteel bewoond door afstammelingen van dezelfde familie. Aan de andere kant van het dorp fiets je langs het atelier van kunstenaar Rik van Rijswick. Buiten is werk van hem te zien, zoals het beeld 'Godin van de aarde', dat overeenkomsten heeft met het beeld 'Vreedzame krijger' aan de andere kant van dit traject in Venlo (zie 'Kunst langs dit traject'): het is ook groot, transparant en van metaal.

kasteel in Beesel

hadden gestoken tijdens gevechten met de Spanjaarden.

De laatste adellijke bewoner van het kasteel overleed in 1876. Hij woonde de laatste jaren van zijn leven in *Villa De Geveberg* op Veersepad 17. Hij had dit laten bouwen omdat het leven in De Keveberg te eenzaam voor hem was geworden.

De Keveberg was daarna eerst een tijdje onderkomen voor Duitse schipperskinderen. Vanaf 1903 was het een door nonnen geleid meisjesspensionaat, tot het kasteel in de Tweede Wereldoorlog werd bezet door Duitse soldaten. Bij hun aftocht bliezen ze het op en staken het vervolgens in brand. Daarna gebeurde er niets, tot in 2011 werd besloten om boven de ruïne de 18e-eeuwse vorm van het kasteel te herstellen. Maar wel met moderne materialen: betonnen vloeren, gedeeltelijk glazen wanden en een leidendak. Vanaf 2015 is het nieuwe kasteel in gebruik. Er is horeca én je kunt er trouwen.

Huis Oyen

In de buurtschap Oyen staat de 16e-eeuwse kasteelboerderij **Huis Oyen (c)**, die zoals veel in deze streek eigendom is geweest van de heren van Kessel. Het huis heeft afwisselend lagen rode baksteen en gele mergel. Het was een omgrachte boerderij, maar de gracht is in de jaren 1950 gedempt.

Nog meer kastelen zie je in **Baarlo (d)**, dat zich met zijn vier kastelen afficheert als kastelendorp. Alle kastelen hebben een geschiedenis die teruggaat tot in de middeleeuwen, maar de gebouwen die er nu staan zijn pas later gebouwd. Aan de route liggen het niet toegankelijke *kasteel d'Erp* (17e-eeuws), waar van 1787 tot 1962 de familie Van Erp woonde, en ten noorden van het dorp (aan de oude Romeinse heerweg Kessel-Venlo) *kasteel De Berckt*. Het huidige witte kasteel is in 1830 in Italiaanse stijl gebouwd en wordt gebruikt als groepsaccommodatie. Niet aan de route liggen *riddergoed De Raag*, nu een hotel-restaurant

Steyl, Missiemuseum

en kunstcentrum, en *kasteel Scheres*.

Een ander monument in het centrum is de *watermolen*, die dateert uit omstreeks 1700 en eigendom was van de baron van Van Erp.

Tussen Baarlo en Blerick ligt tussen de route en de Maas het *Rivierpark Baarlo-Blerick*, een vrijwel ononderbroken gebied van rivioeverreservaten. Het zuidelijke onderdeel is het naar het aangrenzende Baarlose kasteel vernoemde **Berckteveld (e)**, een gebied met ruig grasland en wilgenbosjes, waar Galloway-rundvee natuurlijke maaimachines zijn. De **Roemenweerd (f)** ten noorden daarvan; is midden jaren negentig ontstaan toe

ingezet als korenmolen en oliemolen. De molen stond eerst elders in het dorp en is later verplaatst naar de huidige locatie bij de monding van de Springbeek in de Maas. In droge tijden werd de sluis bij de watermolen gesloten tot voldoende water was verzameld in de vijver boven de sluis. Als deze vol genoeg was, werd de sluis geopend en bracht het water de molen in beweging. Het is een opvallend gebouw door het oranje pannendak en de houten uitbouw, die met schuine balken steunt op de muur eronder. Vanwege het hellende terrein is de muur aan de achterkant twee meter hoger dan aan de straatkant.

De Watermeule bij Hout-Blerick

De naam **Blerick** (i) is afgeleid van Blariacum, een Romeinse nederzetting die hier ergens moet zijn geweest, al is niet precies bekend waar. Het was lange tijd een landelijke kern aan de oostoever van de Maas, maar na de opening van een wagenwerkplaats door de spoorwegen in 1889 kwam de groei erin. Deze zette door na de opening in 1911 van een kazerne *bijfort Sint-Michiel*, een erfenis van de Spanjaarden uit de 80-jarige oorlog. Vanaf toen probeerde Venlo met steeds andere motieven Blerick te annexeren, wat pas in het oorlogsjaar 1940 lukte. Vanaf toen is Blerick een wijk van Venlo.

Kunst langs dit trajec

'De vreedzame krijger' van kunstenaar Rijswick staat tussen de Maas en de Maasboulevard van Venlo. Het is een beeld: zeven meter hoog en van roestig metaal, maar ook transparant. De krijger met wapen heeft in zijn ene hand een speer, c... op de grond, en maakt met de andere ha...

HET MOOISTE AAN DIT TRAJECT

Het stuk ten noorden van Venlo, waar de route naar het oosten gaat, van de Maas af, is mooi, rustig en rijk aan bos. Er is haast geen bebouwing, er is niets te doen, de wegen lopen dood op de Duitse grens. De rust en de afgelegenheid maken dit gebied bijzonder. Het is geen officieel stiltegebied, maar toen ik er was, was het heel stil.

Ik was echter het meest verrast door het Maaspark Ooijen-Wanssum, dat nog maar net klaar is. Toen ik erdoorheen

fietste, viel me de uitgestrektheid op, het vele spiegelende water (het was bijna windstil) en de ruige natuur eromheen. Hoe die zich verder gaat ontwikkelen, zullen we in de toekomst zien, maar ik heb er veel vertrouwen in. Mooi is ook dat er goede voorzieningen zijn voor fietsers en voetgangers. Wandelaars kunnen al lopend hun eigen paden banen. Stapstenen door het water, maar voor pootjebaders ook ondiepe doorwaadbare stukken water, bieden legio mogelijkheden voor avontuur.

Wandelaars in de hoogwatergeul bij Broekhuizen

ONDERWEG

Venlo (a) is ontstaan bij een natuurlijk oversteekplaats van de rivier. Omdat h de overgang is van heuvelland naar lat land, werd Venlo een centrum voor ov(slag van vervoer over land naar vervot over water en omgekeerd. In 1481 werd een Hanzestad.

Venlo hoorde steeds ergens anders bij, stad was onderdeel van het hertogdon Gelre en kwam tijdens de 80-jarige ooi afwisselend in handen van de Spanjaai en van de Staatsen. In de 18e eeuw, na < Spaanse successieoorlog hoorde Venlo bij de Republiek der Nederlanden, terw het grootste deel van Limburg bij Pruis hoorde. Na de Franse tijd lag Venlo in d

Venlo, Maasboulevard

Maas en een Duits vliegveld vlak over de grens. Maar een aantal mooie monumenten is ongeschonden door de oorlog gekomen of daarna gerestaureerd, onder andere het *stadhuis* aan de Markt (1597), het voormalige *handelshuis Ottenheim* aan de Vleesstraat (deels nog uit 1445, de rest 16e eeuw) en de *Grote of Sint Martinuskerk*. Deze kerk uit 1610 is in 1879 verbouwd naar een ontwerp van Pierre Cuypers.

Na de oorlog werd Venlo een plaats waar mensen uit aangrenzende delen van Duitsland, onder andere het Ruhrgebied, graag winkelen. Dat zie je bijvoorbeeld aan de Duitstalige reclames bij winkels.

Venlo's gezicht vanaf de Maas gezien was lange tijd nogal treurig. Met het project *Maasboulevard*, uitgevoerd tussen 2007 en 2011 en met bijdragen van beroemde architecten zoals Jo Coenen en Arno Meijs (beiden Maastrichtenaar) en David Chip-

perfield uit Londen, is geprobeerd om de Maasoever aantrekkelijker te maken. Er is een passantenhaven aangelegd met een voetgangersbrug eroverheen, er kwamen winkels, beeldende kunst op straat, een theater waarin een stukje oude stadsmuur is geïntegreerd en de blikvanger is een woontoren bij de brug over de Maas. De Maasboulevard werd kort voor de *Floriade 2012* opgeleverd. Veel gasten werden verleid om deze tuinbouwtentoonstelling te combineren met een bezoek aan het centrum. Twee gebouwen zijn na afloop van de Floriade gebleven. De energiezuinige *Villa Flora van Jón Kristisson* en de *Innovatoren* van Jo Coenen zijn onderdeel geworden van *Venlo Greenpark*, een bedrijventerrein waar ze ook voorwaarden willen schepen voor een gevarieerde natuur en voor recreatie.

Aan de noordkant van Venlo staat de **Kapel**

Kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Genooi

Onze-Lieve-Vrouw van Genooi (b) dateert uit 1423, maar pas in 1631 in gebruik werd genomen. Het aanvankelijk nog kit kapelletje hoorde eerst bij een klooster. In 1611 dat dit in de 80-jarige oorlog was verwolging de onaangetaste kapel alleen verdel. Voor het altaar zijn twee dames begraven. Eerste stichteres van de nonnenorde de I. annunciaten (1464-1505). Ze kreeg in 1641 I gezelschap van een zaligverklaarde non I dezelfde orde. Dit trok extra bezoekers n als gevolg dat de kapel enkele keren is vel groot. Bouwmeester Pierre Cuypers hee in 1917 de kapel gerestaureerd en verder gebreed. Hij wordt nog steeds veel bezocht door Mariavereerders, Pieterpadlopers, mensen uit de buurt en allerlei mensen die goddelijke steun zoeken bij het oplossen van een probleem of ziekte. Gemiddeld worden er per dag 500 kaarsen aangestoken!

Tussen Velden en Arcen fietsje enkele kilometers ten oosten van de Maas door **De Ravenvennen (c)**, een natuurgebied met beboste rivierduinen, heideveldjes en vennen. De Maas is hier ver weg, maar dit landschap heeft toch met de Maas te maken. De basis werd gelegd in de vorige ijstijd, toen de Maasbedding regelmatig in droog lag. Bij storm werd zand uit de rivierbedding geblazen, die op luwe plekken weer neerdaalde. Er ontstonden paraboolduinen met in de laagtes daarachter vennen. Omdat de wind net als tegenwoordig meestal uit het westen kwam, liggen de Maasduinen ten oosten van de rivier. Om het hinderlijke stuifzand in te tomen, eind 19e eeuw veel naaldbos op de duinen geplant. Tegenwoordig worden er juist weer bomen verwijderd, onder andere om de vennen beter zichtbaar te maken. Deze

den opgeslagen en te koop aangeboden. Concurrent Venlo was daar niet blij mee. Venlonaren wisten in 1586 met een list Arcen plat te branden.

De ruïne van de *Schanstoren* aan de zuidkant van het dorp is het laatste restant van de 15e-eeuwse vestingwerken van Arcen. De toren raakte zwaar beschadigd bij een belegering in 1635, tijdens de 80-jarige oorlog, en is daarna niet hersteld.

Het 17e-eeuwse, barokke *kasteel Arcen* is er beter aan toe. Weliswaar ging de linker-vleugel tijdens een brand in de 19e eeuw verloren, maar de rest staat er prima bij. Bezoekers van de kasteeltuinen kunnen ook het kasteel bezoeken, waar onder andere een schilderijencollectie te zien is met werk van schilders uit het kunstenaarsdorp Plasmolen. De tuinen zijn talrijk en gevarieerd. Je ziet er onder andere een water-

beeldentuin, een rododendrontuin, een bamboetuin, een rotsvallei, enkele volières, ooievaars en een enorme sequoia.

Het bekendste gebouw van **Broekhuizen** (e) was *kasteel Broekhuizen* iets ten westen van het dorp. Eind november 1944 hadden Duitse soldaten zich hier verschanst om zich teweer te stellen tegen een Schotse divisie die oprukte richting Maas. Bij de slag die plaatsvond voordat de Duitsers zich overgaven, sneuvelden aan beide kanten veel soldaten en werd het kasteel een ruïne. Door vandalisme en de elementen is er bijna niets meer van te zien. Of misschien toch wel, als je goed kijkt naar oudere huizen in het dorp, want dorpsbewoners hebben na de gevechten materiaal van het kasteel weggehaald om er de schade aan hun eigen huizen mee te herstellen.

Kasteel Arcen

Rijpe blauwe bessen op Blue Berry Hill

Buiten Broekhuizen beland je in een **tuinbouwgebied**. Opvallende producten zijn rozen en hayberries ofwel blauwe bessen. Je kunt ze direct opeten, maar ze worden

Rozen

Wandelaar in de hoogwatergeul bij Broekhuizen

Sinds 2002 werkt de Stichting Kasteel Ooijen aan de restauratie van het kasteel. Je kunt er overnachten op de camping.

Tussen Broekhuizervorst en Blitterswijk fiets je door en langs het in 2021 voltooide **Maaspark Ooijen-Wanssum (g)** Met dit project zijn vele vliegen in één klap geslagen. In de eerste plaats is er meer

veiligheid in een groot gebied rondom de Maas. Door in en om een oude Maasarm extra ruimte te maken voor Maaswater is de mogelijke impact van hoogwater kleiner geworden. Het waterpeil bij hoogwater is nu 35 centimeter lager dan voorheen. Omdat er minder opstuwung is, is het effect ook stroomopwaarts te merken. Bij Venlo scheelt het 20 centimeter en bij Roermond,

Een volgeladen schip op de Maas

j 45 kilometer stroomopwaarts, nog vi
timeter. Helaas moest het project ziele
kort na de voltooiing, in juli 2021, bew
t Langdurige hevige regenbuien in on
andere Limburg en het aansluitende
> van België veroorzaakten op verschil
plaatsen grote schade, maar in deze i
I bleven de problemen binnen de perke
Andere positieve effecten van het pre

De uitzichttoren bij Wellerlooi

Kunst langs dit traject

Aan de rand van Broekhuizen, vlakbij de aanlegplaats van het veer over de Maas, staat het beeld Christophorus van Mathieu Knippenbergh uit 1987. Op een informatiebordje staat 'Komende vanuit het Oosten heeft hij de levensrivier

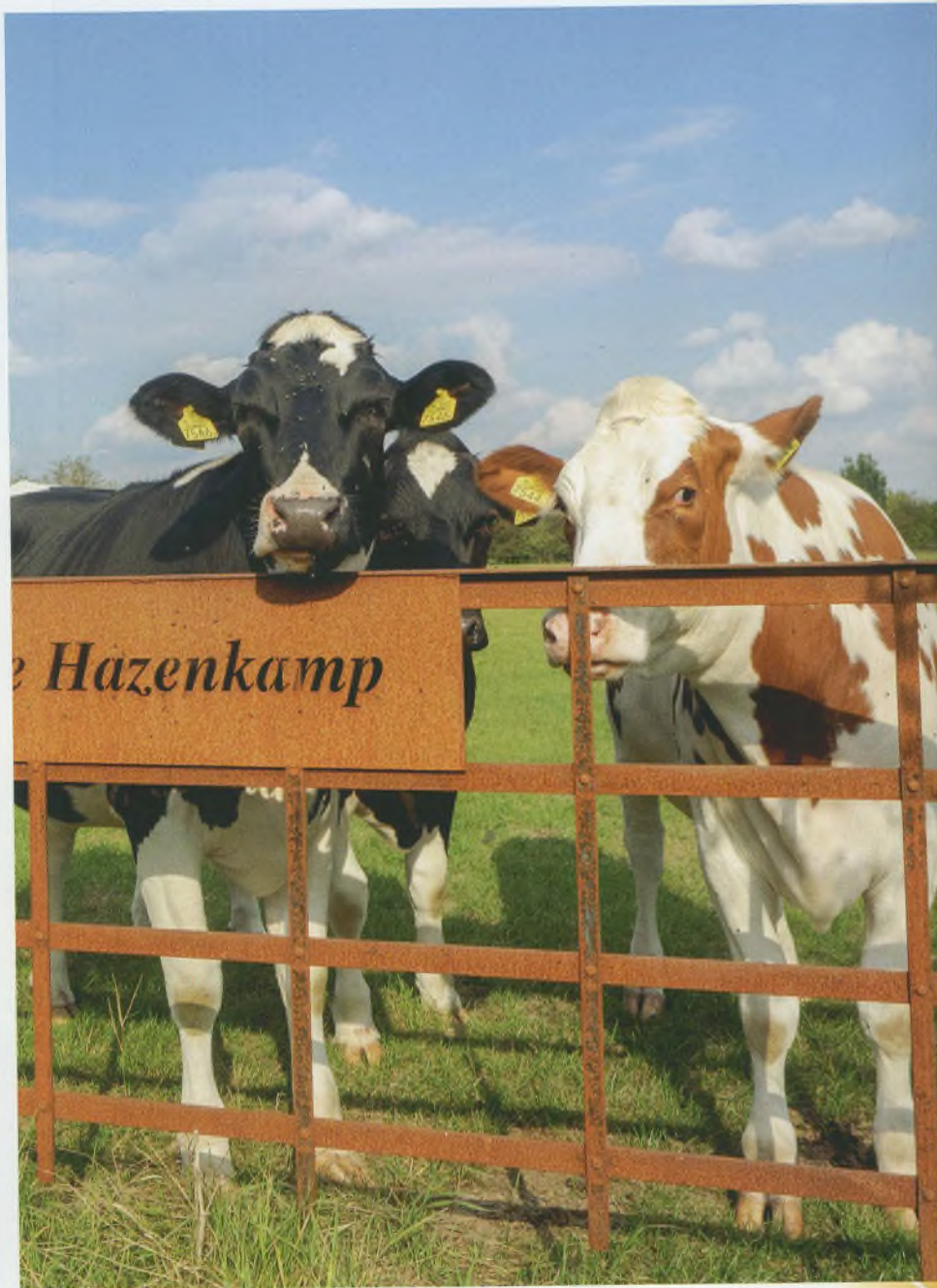
doorwaad en zo een oeververbinding met het Westen tot stand gebracht'. Een verwijzing naar het veer, en naar de volgens de katholieke kerk heilige Christoffel, die voordat hij zo heette, als een soort veerman zonder pont mensen op zijn rug naar de overkant van de rivier droeg. Op een dag moest

hij een kind naar de overkant brer makkelijk, maar het kind werd gaan zwaarder, en toen hij bijna bezwee zich bekend als Jezus. Hij doopte de rivier en gaf hem de doopnaam Chris. Het beeld stemt niet vrolijk, gedeeltelijk vergaan tot een skelet. Z eraf, maar zowel aan de overkant bij als aan deze kant van de Maas, wa water kwam, zijn in het beton grote v te zien. Op zijn schouder een stoeltj e

Veer Arcen-Broekhuizen

Nationaal Park Maasduinen

Nationaal park de Maasduinen beslaat gebied ten oosten van de Maas tot aan (grens. Van noord naar zuid strekt het zie Mook tot Venlo. Het gebied bestaat uit bt vennen en zandduinen en er liggen o Maasarmen.

Karakteristiek zijn de paraboolduinen, f

Een ven in Nationaal Park Maasduinen

HET MOOIESTE AAN DIT TRAJECT

Omdat dit hele traject door twee grote natuurgebieden gaat en dan ook nog steeds over fietspaden en autoluwe weggetjes is het moeilijk te kiezen. Elke keuze doet tekort aan de rest. Daarom beschrijf ik liever één van de mooiste momenten die ik tussen de Maasduinen meemaakte. Het was in de maand januari, niet het meest aangename seizoen om te fietsen, en dan ook nog eens tijdens een grijze, mistige, beetje nattige dag. Tegen half 4 's middags, toen de zon al aan het zakken was, kwam

hij onder de wolken tevoorschijn. Ik zag hem door de mist heen schijnen. De mist kleurde het licht een beetje rossig en maakte het landschap gelaagd. Oude vrijstaande bomen, dichtbij en ver weg, omgevallen dode bomen, heuvelkammen en heidepollen vormden samen vele lagen, hoe verder weg hoe vager. Een mysterieus beeld. Er wandelden en fietsten gewoon mensen doorheen. Ze hadden natuurlijk geen flauw idee van wat voor mooi tafereel ze vanaf mijn plek gezien onderdeel waren.

Wandelend stel in de Maasduinen

ONDERWEG

Het ontstaan van het aardige, iets naast de route gelegen dorp **Well (a)** heeft alle te maken met het feit dat de Maas hier heel even van oost naar west stroomt. Iemand maakte van deze plek een gunstige oversteekplaats: bij de heersende westenwind in combinatie met een gunstige stroming is de kans op afdrijven van het overzetvoot klein. De plaatsnaam is afgeleid van 'wa' ofwel 'aanlegplaats'.

Het belangrijkste gebouw is **kasteel Well**. Het is een prachtige waterburcht: een burcht omringd door water. Achter de cirkelhaalbrug staat een U-vormige voorburch met daarachter een vierkante hoofdburcht. Wat je ziet, is grotendeels in de 17e eeuw gebouwd, maar een van de torens dateert uit de 15e eeuw.

Er heeft zich veel narigheid afgespeeld in en om het kasteel. Krijgshandelingen in de 80-jarige oorlog, een bezetting door Duitse soldaten in de Tweede Wereldoorlog en daarna door Engelse soldaten. Maar er is ook andersoortig leed, zoals heksenverbrandingen en familiedrama's. Het kasteel ging van hand tot hand. Er wordt gezegd dat er een vloek op rust, waardoor maximaal drie generaties van een familie in het kasteel kunnen wonen. Er zit sinds 1986 een internationale school in het kasteel, waarvoor de vloek hopelijk niet geldt.

De pittoreske *tiendschuur* op het kasteel terrein heeft als noodkerk gediend van 1944 - toen de kerk was gesneuveld door Engelse aanvallen - tot 1958, toen de nieuwe kerk in gebruik werd genomen.

Ten noorden van knooppunt 29 fiets je een stukje langs het **Reindersmeer (b)**. Het meer tussen 1971 en 2001 ontstaan door zand- (

grindwinning, vooral als grondstof voor beton. Het meer is 45 meter diep, maar er zijn hier dan ook 22.500 scheepsladingen zand en grind weggehaald. Na het vertrek van de zandzuigers kreeg de natuur hier de hoofdrol. De oevers zijn begroeid met heide, gras, mos en andere planten. Wie wil zwemmen, vissen of met een bootje varen moet naar het iets westelijker gelegen *Leukermeer*, dat op dezelfde manier is ontstaan. Tussen de twee meren loopt een kanaal met een sluis, die de landbouw rond het hogergelegen Reindersmeer beschermt tegen uitdroging.

Als je van knooppunt 29 naar 30 fietst en daar over de sluis gaat, dan bereik je *Bezoekerscentrum De Maasduinen*. Het gebouw zelf is al bijzonder, want het hangt aan de oude sluis tussen het Leukermeer en Reindersmeer. Je hebt er een geweldig uitzicht over het water. Ook is er horeca en natuurlijk kom je er alles te weten over Nationaal Park De Maasduinen.

Eiland in het Reindersmeer in de Maasduinen

Kasteel Bleijenbeek (c) is eind 14e eeuw gebouwd, nadat zijn voorganger aan de Maas bij Afferden was ingestort, waarschijnlijk door watergeweld. Het nieuwe kasteel stond twee kilometer oostelijker, op veilige afstand van de rivier, tot het op 21 en 22 februari 1945 grotendeels werd verwoest door Engelse bommen. Het uiterlijk van het kasteel was vóór het bombardement nog ongeveer hetzelfde als in 1680. Wel is de toren in de binnencour er nog in 1704 aan toegevoegd.

Na het bombardement is de ruïne lange tijd verwaarloosd. In 1994 werd het kasteel met het omringende landgoed eigendom van een verzekeringsmaatschappij. Deze legde een golfterrein aan en hielp een stichting in het zadel die zich inspant om de ruïne, de gracht en het omliggende terrein te consolideren en verder verval te stoppen. De stichting wordt geleid door de kleinzoon van de laatste particuliere eigenaar: E.C.M. Jurgens.

Kasteekuïne Bleijenbeek bij Afferden

Aan de oostkant van *Afferden* staat **molen Nooit Gedacht (d)** uit 1958. De verving de dorpsmolen die - net als ha hierboven beschreven kasteel - aan he van de Tweede Wereldoorlog sneuvelde. Voor de nieuwe molen zijn onderdelen gebruikt van de coöperatieve Sint-Josef molen uit Venray-Heide, die door meeloversatie overbodig was geworden. De onderdelen van dié molen waren weer afkomstig van de in 1905 onttekende Gasthuismol

door de aanblik en de geur van bloeiende mei- en sleedoorns en het gekwetter van zangvogels zoals mussen, kneus, mezen en bosrietzangers. Een sensatie voor alle zintuigen.

Van bovenaf zien de uiterwaarden van de Maas er hier uit als een lappendeken van weitjes en hakhoutbosjes. De percelen worden van elkaar gescheiden door heggen van vooral mei- en sleedoornstruiken, maar daarnaast ook wegedoorn, vlier, hondsroos, rode kornoelje en braam. De heggen dienden als veekering en om na overstromingen het vruchtbare slib van het wegstromende Maaswater vast te houden. Om de heggen effectief te laten zijn en te onderhouden, werden de takken gevlochten en geschoren. Her en der staan op de weides oude alleenstaande eiken, essen en wilgen. Veel vogelsoorten voelen zich thuis in deze veelheid van heggen en bomen. Vroeger vond je de Maasheggen langs beide oevers van de Maas, tussen Venlo en Batenburg. Nu is het gebied veel kleiner: hoofdzakelijk westelijk van de Maas, tussen Vierlingsbeek en Sint Agatha. Er wordt veel

Oude Maasarm ter hoogte van Beugen

energie gestoken in het behoud en versterken van het Maasheggenlandschap. Ook is het kortgeleden nog bijna uitgestorven ambacht van maasheggenvlechter nieuw leven ingeblazen door jaarlijks het kampioenschap maasheggenvlechters te organiseren.

Kasteel Boxmeer (f) was van 1269 tot 1797 de thuisbasis van de heren en vrouwen van de Heerlijkheid Boxmeer, een ministaatje dat na de Franse tijd ophield te bestaan. Het is een aantal keren gesloopt -meestal door oorlogshandelingen- en herbouwd. De 17e-eeuwse Ridderzaal en de in de tóe eeuw gebouwde linkervleugel zijn de oudste onderdelen van het huidige witte kasteel.

Het werd in 1897 eigendom van de zusters van Julie Postel, religieuze vrouwen die zich vooral bezighouden met zorg en onderwijs. Ze vestigden een ziekenhuis in het kasteel en lieten in er 1923 nieuwe stukken ziekenhuis bij bouwen. Later werd het een verpleeghuis en tegenwoordig zit er een woonzorgcentrum in het kasteel.

Kasteel Boxmeer

Je kunt het bezoeken; in het souterrain: het oudste deel van het kasteel zit **Kas museum** Boxmeer met verhalen over **geschiedenis** van het kasteel.

De gebouwen aan het begin van de oprijlaan naar het kasteel mogen er oc zijn. Links de barokke Nepomukkapel 1737. De kapel moest beschermen tege: gevaren van het Maaswater en is dus i steeds actueel... Ertegenover de prote: tantse kerk uit 1822.

De Maasbrug bij Gennep (g) heeft ea bewogen geschiedenis achter de rug. I werd in 1873 gebouwd als spoorbrug iJ 'Duits lijntje', de verbinding tussen Box en Wesel. Het toenmalige Ministerie va Dorlog had bezwaar tegen de brug, on in geval van oorlog de Duitsers wel ere gemakkelijk Nederland in zouden kunnen trekken, maar ging overstag nadat afgesproken was dat in één van de pijl

Fietsers tussen mistige Maasduinen

De angst bleek later terecht, want op 10 mei 1940 viel de brug door een list in Duitse handen en kon deze niet worden opgeblazen. De Duitsers legden planken tussen de rails, zodat tanks en andere voertuigen de Maas konden oversteken. In het najaar van 1944 deden ze wat de Nederlanders niet gelukt was: ze bliezen zelf de brug op om de geallieerde opmars te stoppen. Na de oorlog is in 33 dagen tijd een noodspoorbrug op de oude pijlers gebouwd. Die werd in 1950 vervangen door een tweedehands stalen brug, die daarvoor de IJssel bij Zutphen had overbrugd. De oude brug was te kort, dus moesten nog delen aan worden toegevoegd. Dat waren simpele constructies, waar treinen alleen stapvoets overheen mochten rijden. In 1955 is op de noordelijke kant van de pijlers een verkeersweg voor ander verkeer aangelegd, de eerste vaste oeververbinding voor gewoon verkeer tussen

Oost-Brabant en Limburg.

Tot 1971 hebben er treinen over de brug gereden. Kort daarna is de stalen spoorbrug verwijderd. Als je omhoogkijkt terwijl je onder de brug door fietst, dan zie je de

Kazemat bij de brug naar Gennep

leegte aan de zuidkant van de pijlers, waar voorheen de spoorrails lagen.

Net ten noorden van de Maasbrug bij Oeffell passeer je de ruïne van een **kazemat (h)** die onderdeel was van de in de jaren '30 van de vorige eeuw aangelegde Maaslinie. Men zat de Maas als een natuurlijke hindernis bij eei

Kunst langs dit traject

Een religieus geïnspireerd beeld vind ik we toepasselijk langs dit deel van de route, waar je verschillende kloosters, wegkruisen en veldkapellen tegenkomt.

Dit beeld van een vroom kijkende misdienaar met een wierookhouder heet 'De wierookzwaaiër'. Het is één van de zes beelden die in 2014 in Boxmeer zijn geplaatst langs de route van de jaarlijkse Heilig Bloedprocessie, ook wel 'De Boxmeerse Vaart' genoemd. De gebeurtenis die wordt herdacht zou omstreeks het jaar 1400 hebben plaatsgevonden. Tijdens een kerkdienst twijfelde de priester in gedachten aan de verandering van brood en wijn in het lichaam en bloed van Christus, wat volgens de katholieke leer tijdens elke kerkdienst gebeurt. De wijn zou prompt in echt bloed zijn veranderd en over de rand van de miskelk heen zijn gebruist. Nadat de geschrokken priester tot inkeer was gekomen, veranderde het bloed weer in wijn, behalve wat er over de rand was gelopen. Dat stonde tot een rood klompje met een doorsnee van ongeveer één centimeter. Sindsdien is er elk jaar op de tweede zondag na Pinksteren een processie, waarbij het 'bloedklompje' in een reliekhouders wordt meegedragen. Dit beeld en de andere vijf staan symbool voor verschillende groepen die meelopen tijdens de processie. Het is nog steeds een populair, vooral folkloristisch evenement, met jaarlijks zo'n 10.000 bezoekers.

Ontmoeting

Ik ben bij Afferden net de Maas overgevaaren en ga dan naar rechts - noordwaarts - om een voor mij nieuw stukje Maasheggen te bekijken. Bij de afslag staat een uitnodigend bord 'Welkom bij de Schutkooi' en ook 'terras'. Het terras is nu gesloten, maar ik word ontvangen door 'Maasheggenboer' Eric Lamers. Het is een frisse novemberdag, dus we gaan binnen in de schuur zitten. Nadat hij koffie heeft ingeschonken vertelt Eric over zijn bedrijf. "Tien jaar geleden heb ik mijn biologische melkveebedrijf uitgebreid met een stuk Maasheggen dat eigendom is van Staatsbosbeheer. Ik heb nu 80 hectare land, waarvan 27 hectare Maasheggen. Ik ben nog aan het uitzoeken wat de ideale hoeveelheid vee is die ik op dit land kan houden. Er lopen nu 70 koeien en 40 kalveren. Ze eten hoofdzakelijk ruwvoer van eigen land. Ze krijgen ook krachtvoer, dat wordt gemaakt van gewassen die maximaal 500 kilometer hiervandaan zijn verbouwd." Gaandeweg het gesprek blijkt dat Eric een mooie bedrijfsfilosofie heeft. Zijn bedrijf is een voorbeeldbedrijf voor natuur-inclusieve veeteelt. "Eigenlijk ben ik meer een gebiedsverzorger dan een boer. Ik produceer niet alleen melk en vlees, maar schep ook voorwaarden voor een gevarieerde natuur. Dat kijkt heel nauw. Het begint al bij de mest die je gebruikt." Eric legt uit dat oude, vaste mest iets heel anders is dan drijfmest, die vol zit met ammoniak en bij het uitrijden veel stank veroorzaakt. Hij laat in de stal de urine van de koeien weglopen. De poep die overblijft wordt vermengd met zadenrijk stro van eigen land. Die stro komt van het bloemrijke

weiland, dat hij het hele seizoen laat groeien en bloeien en pas in augustus maait. De mest ligt daarna maandenlang te rijpen en wordt tussendoor enkele malen omgekeerd. Tegen de tijd dat het wordt uitgereden over het land, zit het vol kevers en ander leven. "Een feestmaal voor de zangvogels in de Maasheggen," zegt hij met een brede grijns. "Daarom verspreid ik elke dag een vracht mest over het land, als voer voor de vogels." Ik moet, terwijl hij dat zo zegt, even denken aan een kok die praat over zijn culinaire hoogstandjes. "Ik heb hier een dassenburcht. Ook dassen zijn

Eric Lamers laat een schep mest zien vol kevers en ander leven

dol op kevers en torren, je vindt hun sporen altijd op de plaats waar ik net mest heb verspreid. Ik heb een speciale vergunning om de mest bovengronds uit te mogen rijden. De gangbare drijfmest moet in de bodem worden geïnjecteerd, zodat er minder ammoniak vrijkomt. Maar vaste, goed verteerde mest ruikt heel anders en is goed voor het bodemleven. Er zitten ook zaden in, wat weer leidt tot veel bloemen. En daar profiteren vlinders van. Dit is de eerste vlinderboerderij van Nederland. We hebben ook een vlinderwandroute. Er staan bordjes langs de route met info over de vlinders die hier voorkomen." Eric noemt op wat hier zoal rondvliegt. Vooral veel zangvogels en andere vogels die van struweel houden, zoals de groenling. Ook verschillende soorten uilen: steenuil, kerkuil, bosuil. "s-Morgens kan ik soms de bellen van de koeien niet horen door het lawaai van de vogels. Maar weidevogels zijn er haast niet. Die moeten een open veld hebben, zodat ze hun predatoren -vooral roofvogels en vossen- zien aankomen." Voor ik wegga lopen we nog een rondje. Langs de mestvaalt, waar Eric een handje mest pakt en eraan ruikt. "Het is al bijna compost." Inderdaad, het lijkt zwarte aarde. Ik zie een rode worm kronkelen. Aan de rand van een weiland wijst hij de ingang van de dassenburcht aan. En dan gaan we nog even door de weiden, die door hagen zijn verdeeld in kleine veldjes. Vooral meidoorn- en sleedoornhagen. "Onderhoud je de hagen zelf?" vraag ik.

Van terrassen- naar laaglandrivier

Ten noordwesten van Cuijk verandert de Maas van een in terrassen gesneden rivier in laaglandrivier. De Maasbedding heeft tot n Cuijk meestal natuurlijke grenzen: steilraml die de Maas zelf heeft gemaakt door een nieil bedding uit te slijpen in materiaal dat ze eer zelf afzette. Verder richting zee stroomt rivier tussen door mensen gemaakte dijken, t

De Maas ten noorden van Cuijk

HET MOOISTE AAN DIT TRAJECT

Het traject ten zuiden van Cuijk had ik nog niet eerder gezien. Tot mijn verrassing loopt het Maasheggenlandschap naar het noorden toe tot vlakbij Cuijk. Het was april toen ik er fietste. Veel heggen waren overladen met witte bloesems. Daarachter zag ik de Maas en nog een eind verder, achter het Maasdal een

groene heuvelrug, waarschijnlijk het Duitse Reichswald. Ook heel mooi: een paar kilometer ten oosten van Grave ontdekten we mooie strandjes aan de Maas. De dikke bomen aan de oever gaven bij het warme weer van die dag aangename schaduw. Er was ook een subtiel reliëf, waarschijnlijk door oude rivierduinen.

Maasheggenlandschap nabij Sint-Agatha

ONDERWEG

Het Veerhuis (a) in Oeffelt was een lang de plek waarvandaan mensen over de Maas werden overgevoerd naar Grave. Na voltooiing van de verkeersbrug werd het veer opgeheven. Het Veerhuis is nog niet zo oud. De versie is tijdens beschietingen aan van de Tweede Wereldoorlog door een gesloopt. Nu is hier een grand-gevestigd.

Het dorp **Sint-Agatha (b)** wordt genoemd door het *Kruisherenklooster*. Het is voortgekomen uit de aan Sint Agatha gewijde kapel, die hier al in 1315 stond. Streeks 1371 kwamen er enkele monniken bij de kapel wonen. Zo ontstond een klooster met monniken van de Orde van het Heilig Kruis, die ook wel kortweg Kruis worden genoemd. Het ruim 650 jaar

Het klooster in Sint-Agatha

Het veer bij Cuijk

ter ziet, dateert grotendeels uit het jaar 1906. Maar de zuidvleugel heeft een kloostergang uit de 15e eeuw en ook de kapel is in die tijd gebouwd. Het poortgebouw is uit het jaar 1644.

Het is ook leuk om even te kijken in de ommuurde *kloostertuin*. Er zijn daar boom-

gaarden, moestuinen en visvijvers en er staan enkele monumentale bomen, onder andere een 150 jaar oude tulpenboom. Sinds 2006 is in een deel van de kloostergebouwen het *Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven* ondergebracht. In een groot, nieuwgebouwd depot zijn documenten en

Zicht op de Sint Martinuskerk in Cuijk

Bordje van de Via Valentiniana

archieven van meer dan 100 kloostersamenkomsten samengebracht.

Het silhouet van **Cuijk** (e) wordt, **z** je met het veer komt aanvaren, gecombineerd door de drie torens van de oeververhoging gelegen *Sint Martinuskerk* toren aan de kant van de Maas is het overblijfsel van de eerdere kerk uit 1100. De andere twee torens zijn van de 19e eeuw. De kerk die tussen 1911 en 1913 werd gebouwd in Cuijk bestond al in de Romeinse tijd onder de naam *Ceuclum*. Het was een belangrijke plaats aan de heerweg tussen Nijmegen en Tongeren. Onderdeel van de route was een brug die ze in de 4e eeuw na Christus hadden aangelegd. De lengte was ruim liefst 450 meter en hij heeft bestaan tot de vroege middeleeuwen.

Onder andere bij de Martinuskerk in Cuijk zijn uit de Romeinse periode gevonden.

De Maas tussen Grave en Linden

grondstoffenwinning begon in 1968 en heeft geduurd tot 2010.

De plassen worden verschillend beheerd. Een deel is bestemd voor recreatie: watersport, zwemmen en vissen, andere plassen zijn en worden ingericht als natuurgebied.

De meest westelijke plas bijvoorbeeld, *Plas 5*, is door een dam afgescheiden van de overige plassen en is een winterrustgebied voor watervogels. Aan de oevers broeden de oeverwaluw en de blauwborst. Verder zijn meidoorns aangeplant.

Nabij Oeffelt

Kunst langs dit traject

Aan de zuidkant van Cuijk, op een mooie weide vlakbij de Maas, staat 'Exporum,' een kunstwerk van staal. Knap gemaakt, vind ik, grotendeels uit één gevouwen plaat. Simpel, maar je ziet meteen dat het een stier is. Een Spaanse stier zoals die in stierengevechten? Er steekt ook een pen door zijn lijf. Een niet zo leuke bijgedachte, om te denken dat waarschijnlijk dient de pen mede om het beest stevigheid en stabiliteit te geven. Als je eromheen beweegt verandert het. Van opzij gezien lijkt het één potloodlijn.

Het beeld is door de Rotterdamse kunstenaar Cees van Timmer in opdracht van de gemeente Rotterdam gemaakt voor de wereldtentoonstelling van 1958 in Brussel. Dezelfde tentoonstelling waaraan de stier het Atomium heeft overgehouden. Toen de Cuijkse

